

מלחמות המחר: אסטרטגיות עתידיות וחדשנות בצהל

משתתפי הפאנל: אלוף אמיר אשל, מפקד חיל האוויר;

Mr. Keith O. Tucker, Director, Strategic Studies Group, Lockheed Martin Aeronautics

Dr. Edward N. Luttwak, Senior Associate, Center for Strategic & International Studies (CSIS)

אל"מ (מיל.) ד"ר שאול שי, מנהל מחקרים, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) המרכז הבינתחומי הרצליה; לשעבר סגן ראש המועצה לביטחון לאומי

ח"כ עפר שלח, יו"ר סיעת יש עתיד

מנחה: מר יואב לימור, מגיש תכנית הבוקר בערוץ 2; הפרשן הצבאי, ישראל היום

תמליל לא ערוך לשימוש חופשי

אלוף אמיר אשל, מפקד חיל האוויר

זה שח"א הוא עמוד תווך של מדינת ישראל באופן לא רשמי זה לא חדש. היכולת האווירית הרב ממשימתיות מביאים את מי שמגדיר לנו את המשימות בתוך הצבא, זה להטיל אחריות הולכת וגוברת ואנחנו רואים בזה זכות גדולה וזה נובע מהכח האווירי והסגולות הבסיסיות שלו.

יש כאן עוד נקודה, במזה"ת התיכון המשתנה הזה של תפניות ממשמעותיות היו ויהיו. הצורך בכח גמיש לתת מענה לתפניות מקטנות עד גדולות הוא קריטי.

העליונות של צהל לאורך השנים יצרה את האיום הא-סימטרי, מטרור ועבור לרקטות והנשקים שמשתמשים בהם ארגונים שאינם באות אבל יש להם לפעמים יכולות רחבות והם הולכות ועולות ככל שהטכנולוגיה מתפתחת.

קונפליקט בין צבאות היו בו את הסיכונים שלו, האיום הא-סימטרי הופך את זה למתיחה חזקה לקצוות זה אומר שנאנחנו חייבים להשתנות באופן רציף.

זה לא נכון רק לתת תשובות ישירות לאיומים. צריך לתת ביטוי ליתרונות יחסיים שלנו. בפרספקטיבה של עשור מ 2006 ועד היום - תוך כדי עשור אנחנו בין חצי סדר גודל לסדר גודל של היכולות שלנו. אנחנו עם יכולות שהיו אז בגדר חלומות.

יש שינויים דרמטיים בכוחות היבשה, בחיבור ובאפקטיביות שלו, לאפשר את הפעילות של היכולות היבשתיים בסיוע של הכוחות האוויריים. זה דרש חשיבה, רצון, תהליכים שחלקם התחלנו כמעט מסקרן.

המניע הוא הדחף להיות טובים יותר ורלוונטים ואי אפשר לשקוט על השמרים כדי להיות רלוונטיים.

השילוב שלנו כשאני מסתכל על החייל הוא בין שני מרכיבים

1. חברת מופת

2. אלמנטים של סטארטאפ - אי אפשר לייצר את היכולות הללו ללא המרכיב הזה שהוא הכרחי לייצר את השינויים הללו

לאן אנחנו הולכים:

הכיוונים בהמשך הם להעצים את היכולות שלנו ביחס להיות ברמה של סדר גודל (של שני עשורים) שמייצרים שני סדרי גודל:

ביכולת המודיעינית. יכולות עם סנסורים של 24/7 שמייצרות את המודיעין, ומרכזי עיבוד וניתוח שיכולים לעבד את המידע ולדלות את המידע הרלוונטי בסמוך בלזמן אמיתי, בחלקו ברמה של שניות.

כשאני מדבר על מודיעין ומטרות - ניקח את הזירה הצפונית - אני מדבר על איסוף של אלפי מטרות ביממה, להחליט על תיעדוף. אני מדבר על רשת גדולה של מטוסים, מסוקים, כלי טיס בלתי מאויישים, יש אלמנט של סייבר מאוד משמעותי.

הכיוון הוא להגביר את הקטלניות בצורה משמעותית - באיכות ובהיבט כמותי רחב מאוד. פה אני רוצה לפתוח סוגריים - סוגיית 35F חי בשתי העולמות האלה, בעולם המודיעיני ובעולם ההתקפי.

אנחנו קוראים לזה בחי"א דור חמישי, כל חי"א הולך להתאים את עצמו לכלי הזה שיקח אותו עוד קומה למעלה.

בעולם ההגנה, אנחנו מדברים על חמש שכבות במרחב האווירי הכי צפוף בעולם. יכולת מאוד מורכבת והיקפים מאוד גדולים ולהתמקד באיומים הנכונים - עניין מורכב מאוד.

סוגיית השילוביות עם הקרקע - יש עוד הרבה לאן ללכת

VOD - בתוך פרק זמן מאוד קצר מבוצעת פעולה מהאוויר שמאפשרת לכוחות הקרקע לבצע את הפעולה שלהם.

הגענו לנקודה שבה היכולת של בנאדם לקחת את ההחלטות בהיקפים ובכמויות האלה מגיעה למגבלה שלה ואנחנו מגיעים למקום שבו המכוונות חושבות כדי לעזור לנו.

כל סוגיות האימון בתהליך שינוי. הרבה יותר עולם ורטואלי שמאפשרות לגעת במצבים הללו. אי אפשר לתרגל מצבים אלו באוויר. הרבה מאוד חיים בעולם אמיתי ווירטואלי משולב ביחד. כבר היום מרכיבים אלו פעילים בקורס טיס כבר ב חמשים אחוז. אין דבר כזה בעולם היום.

דיברתי על יכולות אדירות בהתקפה ובהגנה. העניין ההתקפי מייצר כח הרס עצום מעבר לנתפס.

העניין הערכי של מי שיושב על היכולת הזו צריך להפעיל אותה בצורה נכונה וערכית. אלפי פצצות בזמן קצר יכולים לעשות נזק עצום למדינת ישראל ולכן הנושא של ההכשרה של ההפעלה הנכונה הוא קריטי. אין קונץ פטנט, זה לא הולך להפוך את המלחמות למשחק מחשב, אבל ה חלק מהלחמות ולשם אנחנו הולכים.

קית דנקר - מנהל הקבוצה ללימודים אסטרטגים של לוקהיד מרטין.

Mr. Keith O. Tucker, Director, Strategic Studies Group, Lockheed Martin Aeronautics

אני מתרגש להיות כאן היום ועוד יותר בשבוע הבא כשנשיג את 35F הראשון של ישראל, בפעם הראשונה מחוץ לארה"ב. אנחנו עוברים מדור 3 לדור 5. וההבדלים הם חשובים. ביכולת תמרון למשל. הדור החמישי לוקח את הלוחמה לכיוון חדש לחלוטין.

אם מסתכלים על מה שעשינו עם מטוסי החמקן, יכולנו לעשות זאת מפני שיכולנו לשלב יכולות מחשוב עם מטוס קרב. אנחנו דיברנו על לימוד של מכונה ואוטומציה. המערכות פועלות כל כך טוב שהיית יכול להיות טקטיקאי במקום עסוק בלהטיס את המטוס.

מה טומן העתיד. אנחנו מסתכלים על מה ידרש. אז חשוב שתהיה אוטומציה והסייבר הגנתי ואופנסיבי במטוסים מאויישים זמנית ובו זמנית. אנחנו יודעים שאנחנו יכולים לעמוד בפני איומים מתוחכמים ואס מטרם צריכים להיות מוכנים לשניהם. בקבוצה שלי אנחנו מנסים לראות מעבר למקום שאנחנו נמצאים בו היום.

עכשיו כשאנחנו טסים בדור החמישי אנחנו מסכלים על מהירות יותר גבוהות, חמקנות, התמדה, מרחקים יותר גדולים וחומרים חדשים.

אל"מ (מיל.) ד"ר שאול שי, מנהל מחקרים, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) המרכז הבינתחומי הרצליה; לשעבר סגן ראש המועצה לביטחון לאומי

הייתי אומר שבניסיון נואש בדיעבד רבים מייחסים למסמך של בן גוריון מאוקטובר 1953, תפיסת בטחון הלאומית, למרות שהוא מעולם לא התכוון לקרוא לו כך. הוא כן מכיל מרכיבים של תפיסת בטחון זאת.

כמעט כל אחד היום ידע לצטט את המשולש של הרתעה התרעה הכרעה, אבל משולש זה, אם נסתכל, מעולם לא עבד על כל שלושת קודקודיו. התפיסה הזו היא בעייתית ובמלחמת יום כיפור אף אחד מהקדקודים לא היה.

היו כמה ניסיון לבנות תפיסת בטחון לישראל באחד מהם והוספת מרכיב התגוננות ותוצריה לא התקבלו.

הייתי אומר שעם כניסתו של הרמטכ"ל גדי אייזנקוט קרה דבר חשוב. מסמך אסטרטגיה של צה"ל, מעיד על הפער שהיה, כשהיה חסר אותו.

צריך לקחת בחשבון שכל אותם מושגים התרעה הכרעה והתגוננות צריכים הגדרה עדכנית ומודרנית. עם הזמן נוספו זירות חדשות, הסייבר הוא זירה חדשה, החלל, וכל זה בתוך מערכת סבוכה של זירת תודעה והסברה והזירה המשפטית.

אם נסתכל על התהליך שאליו אנחנו מכוונים, צריך לקחת את ארבעת המרכיבים לבחון ולתת פרשנות נכונה ולהוסיף ארבעה מרכיבים נוספים: מניעה וסיכול, יחסים מיוחדים עם ארה"ב, בריתות איזוריות, אדפטציה.

מניעה וסיכול - למשל של מערכות 300S, או למשל סיכולים ממוקדים מול הטרור. לא צריך להכביר במילים על נושא היחסים המיוחדים עם ארה"ב, זו אבן יסוד. בריתות איזוריות גם הוא לא רעיון חדש, מציאת בעלי ברית כדי לחפות על א-סימטריה. הפוטנציאל של פיתוח בריתות פורמליות ובלתי פורמאליות הוא היום אפשרי יותר מאי פעם.

אדפטציה - אנחנו חיים בעידן של השתנות בקצבים בלתי נתפסים ומחייבים יכולת של ניתוח ותגובה על נגזרותיה על מנת שיהיה ניתן לתת מענה ראוי ובזמן לאתגרים שמדינת ישראל ניצבת מולם.

Dr. Edward N. Luttwak, Senior Associate, Center for Strategic & International Studies (CSIS)

אני עדיין מאמין בחיל הרגלים. כולם יודעים שכוח הוא עניין של מסה, כמה אנשים שיש לך, כמה אמצעים וכמה לכידות. במקרה של ישראל הכוח הוא גם הכוח שמקבלים מבחון, תמיכה גנרית פסיכולוגית, כספית.

אם מסתכלים על איזון הכוחות היחסי מול ישראל ושכנותיה, רואים גידול יחסי על רקע דמוגרפי, מ 600 אלף ל 7 מיליון והכלכלה צמחה פי מאה. מנגד השכנות חלקן התמוטטו טוטלית.

הכח הישראלי כשלעצמו, לא ביחס לשכנות ירד. קודם כל בגלל לכידות ירודה, פנימית וחיזונית, ובגלל תפיסה שישראל כבר אינה דוד אלא גולית, אבל מעל הכל, השימוש בכוחות אוויר כדי לא לשלם את מחיר הקונפליקט כשיש כוח רגלים, ויש לכך מחיר פוליטי. אבל מנגד, אין שום עדות לשימוש בכוח אווירי מעבר לנדרש.

כאשר מכניסים חיל רגלים משלמים מחיר לגיטימי של דם תמורת דם ושימוש בכח אווירי משלמים מחיר פוליטי. כל נהג מונית שניסיתי, כל אחד מהם יודע שאם יש טילים מהחיבללה צריך להגיב עם כח רגלים ולא עם סיירות ומטוסים.

עוד נושא הוא חדשנות. אני קיבלתי עכשיו מהמעסיקים שלי בפנטגון לבחון נושא השימוש ב 35F. במקום לקנות מטוסים רבים אנחנו רוכשים אחד, אבל יש לכך חסרונות, כמו פיתוח ועלויות. המערכת מגיעה כאשר היא כבר לא רלוונטית מבחינה אסטרטגית, איך היא יכולה להיות 15-20 שנה לפתח.

ח"כ עפר שלח, יו"ר סיעת יש עתיד

זה לא רק שבנינו לא נכון את תפיסת הביטחון, או שהטכנולוגיה לא רלוונטית. מושגי היסוד הבסיסים בבטחון שלנו ובמערכות הצבאיות כמעט התהפכה. בעולם הישן הדרך היתה לכבוש שטח ולהחזיק לאורך זמן. בעולם שלפנינו כיבוש שטח והחזקתו לאורך זמן הופכים מבפתרון לבעיה.

לא במלחמת לבנון השיה ולא בצוק איתן, המנהיגים לא הבינו שהמערכות הן מערכות של זמן. בעולם היום קניית הזמן עובדת לרעתנו לא לטובתנו. דברים מאוד יסודיים השתנו והופכים חלק מכח שלנו ללא רלוונטים. אמיר אשל בנה מכונה סופר משוכללת ועמד ודיבר על ההספקים הסופר יעילים שלה. אני אטען שלתקיפות אלו לא היתה שום השפעה להשיג השיגים במערכה.

אמיר אשל והאחרים מייצגים אלטרנטיבה כמעט מסוכנת. חברה שיש לה מערכות ופריצות דרך טכנולוגיות ואנחנו נצליח לבניות מכונה שתדאג גם לביטחון וגם לרווחה.

בלי תפיסה של בטחון, אנחנו לא נצא מהמבוי הסתום ולא נבנה את הכח ונפעיל אותו בדרך שתביא להשגים. הדוגמה המובהקת ביותר היא צוק איתן. מ 2008 - 2012, מערכת הבטחון נהנתה מתקציב בטחון גדול מאי פעם ושקט כמעט מוחלט ועדיין הגענו למלחמה שנבנתה לנגד עינינו חמש שנים בלי שום הפתעה, והגענו אליה בלי מוכנות ובלי תוכנית לחימה.

הבעיה העיקרית עם מסמך האסטרטגיה של צה"ל שכתב אותה האיש הלא נכון. מי שצריך לכתוב אותה הוא שר הביטחון ולא הרמטכ"ל

אי אפשר למצוא פתרון בדרך שאינה לוקחת בחשבון מי אנחנו. שתי תפיסות, שתי חברות שונות, פתרון האמריקאי והישראלי לא דומים. אנחנו צריכים להסתכל על ממלחמה שלפנינו לא מלחמה גנרית. צריכים לבנות את עצמנו להתקפה להגנה, מי שלא מכיר בזה שמדובר בשלוש משימות צבאיות שלא עולות בקנה אחד אחת עם השניה, מתעלם מדבר מאוד חשוב.

כל מי שמציג את רצונו לעמוד בהנהגה הלאומית צריך להציג מצע מפורט עם תפיסת בטחון והפעלה ומשמעויות פיזיות ולא כותרות.

הציבור הישראלי שמשרת בצבא וילדיו משרתים בצבא, בתחום הזה מסרב לדעת להיות שותף בשיח ולדרוש שיפרט מה הוא הולך לעשות ולא באמירות כמו להיות חזק מול החמאס אלה בפרקטיקה. אם לא נשנה את זה אין שום סיכוי שמשהו ישתנה. הדבר הנוסף הוא שיח אחר לגמרי בין דרג צבאי לדרג מדיני.

כנס הרצליה, של המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) במרכז הבינתחומי הרצליה, נחשב לאחד מכנסי המדיניות החשובים בעולם. השנה יעסוק הכנס בהתמודדות ישראל עם האתגרים המרכזיים הניצבים בפניה ובסדר הלאומי החדש נוכח השינויים האזוריים והפנימיים. הכנס יעסוק בהרחבה גם בסוגיות כלכליות ובנושאי חדשנות. ה-IPS, בראשות פרופסור אלכס מינק, נחשב לאחד מהמכוני החשובים בעולם בהערכת סיכונים במזרח התיכון. המכון מקיים את סדרת כנסי הרצליה היוקרתיים ועורך מחקרים וניירות עמדה, העוסקים בעדכון תפיסת הביטחון של ישראל ומאזן החוסן הלאומי שלה. מנהל הכנס השנה הוא ד"ר רונן הופמן, שכיהן כח"כ בכנסת ה-19, מומחה לניהול ויישוב סכסוכים ולמשא ומתן מדיני.